

XÂY DỰNG NHÂN CÁCH CÁN BỘ ĐẢNG VIÊN Ở VIỆT NAM HIỆN NAY

TRẦN SỸ PHÁN*

Tóm tắt: Sự hình thành và phát triển nhân cách của con người chịu sự tác động của nhiều nhân tố, trong đó, quan hệ xã hội có ý nghĩa quyết định. Nhân cách của cán bộ, đảng viên tuy đã được định hình nhưng dưới tác động của môi trường sống cũng bị thay đổi. Trên cơ sở phân tích một số nhân tố cơ bản tác động đến nhân cách của cán bộ, đảng viên, bài viết đề xuất những giải pháp cơ bản nhằm xây dựng nhân cách của cán bộ, đảng viên phát triển toàn diện, đáp ứng yêu cầu nhiệm vụ mới.

Từ khóa: Nhân cách, cán bộ, đảng viên.

Nhân cách của con người được hiểu một cách khái quát bao gồm *đức* và *tài*, năng lực thể chất và năng lực tinh thần; đó là sự thống nhất giữa mặt cá nhân và mặt xã hội ở trong từng con người cụ thể, là thái độ ứng xử của mỗi con người trong mối quan hệ nhiều chiều với hiện thực khách quan. Nhân cách được xây dựng và hình thành trong suốt cuộc đời con người; thể hiện những phẩm chất bên trong của mỗi người. Nhân cách chịu sự tác động của các quan hệ xã hội, nên mang tính xã hội sâu sắc. Mỗi khi hoàn cảnh, môi trường sống thay đổi thì sớm hay muộn nhân cách cũng thay đổi theo. Biểu hiện của sự thay đổi đó là sự chuyển dịch, sự thay đổi thang giá trị nhân cách trong mỗi một con người. Một giá trị nhân cách được lựa chọn ở thứ hạng cao trong điều kiện nào đó, nhưng khi hoàn cảnh thay đổi, sự lựa

chọn thứ hạng của giá trị ấy có thể thay đổi theo.

Nhân cách của cán bộ, đảng viên ở nước ta đã được định hình, phát triển, hoàn thiện; ở đó thành tố đạo đức và thành tố tài năng đã phát triển tương đối ổn định. Nhưng điều đó không có nghĩa rằng, nhân cách của họ là bất biến. Dưới tác động của hoàn cảnh sống, nhân cách của con người nói chung, nhân cách của cán bộ, đảng viên nói riêng cũng biến đổi theo. Với tư cách là chủ thể của lịch sử, con người tạo ra hoàn cảnh đến mức nào thì hoàn cảnh cũng tạo ra con người đến mức ấy⁽¹⁾.

Hiện nay, đa số cán bộ, đảng viên có ý thức rèn luyện phẩm chất chính trị,

(*) Phó giáo sư, tiến sĩ, Viện Triết học, Học viện Chính trị - Hành chính quốc gia Hồ Chí Minh.

(1) C.Mác và Ph.Ăngghen (1995), *Toàn tập*, tập 3, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội, tr. 11, 55.

đạo đức, lối sống; có ý thức phục vụ nhân dân; được nhân dân tin tưởng. Tuy nhiên, bên cạnh đó vẫn còn “một bộ phận không nhỏ cán bộ, đảng viên, trong đó có những đảng viên giữ vị trí lãnh đạo, quản lý, kể cả một số cán bộ cao cấp, suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống với những biểu hiện khác nhau về sự phai nhạt lý tưởng, sa vào chủ nghĩa cá nhân ích kỷ, cơ hội, thực dụng, chạy theo danh lợi, tiền tài, kèn cựa địa vị, cục bộ, tham nhũng, lãng phí, tùy tiện, vô nguyên tắc”⁽²⁾. Trong tình hình như vậy, vấn đề xây dựng nhân cách của cán bộ, đảng viên vẫn đang đặt ra cấp bách.

1. Những nhân tố tác động đến nhân cách của cán bộ, đảng viên ở nước ta hiện nay

Những nhân tố nào đã và đang tác động đến nhân cách của cán bộ, đảng viên? Theo chúng tôi, có mấy nhân tố chính sau đây.

Thứ nhất là quá trình chuyển đổi cơ chế quản lý kinh tế. Khâu đột phá của quá trình đổi mới là đổi mới tư duy, trước hết là tư duy kinh tế. Tư duy mới về kinh tế có nội dung chủ yếu là xóa bỏ cơ chế tập trung, quan liêu, bao cấp; chuyển sang kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa. Quá trình chuyển đổi cơ chế kinh tế này đã góp phần giải phóng và phát huy các tiềm năng sản xuất trong xã hội; khơi dậy năng lực sáng tạo to lớn ở mỗi con người; trọng dụng và phát huy tài năng ở mỗi người. Song, “bản thân nền kinh

tế thị trường không phải là liều thuốc vạn năng. Hơn nữa cùng với sự kích thích sản xuất phát triển, kinh tế thị trường cũng là môi trường thuận lợi để nảy sinh và phát triển nhiều loại tệ nạn xã hội”⁽³⁾. Điều đó có nghĩa rằng, quá trình chuyển đổi cơ chế kinh tế này đã tác động đến nhân cách của con người theo cả hai chiều hướng là tích cực và tiêu cực.

Kết quả khảo sát của *Viện Khoa học xã hội nhân văn Quân sự* năm 2006 cho thấy, sự tác động của kinh tế thị trường đến từng con người là rất lớn, trong đó có tác động tiêu cực. Có 31,15% ý kiến cho rằng, khẳng định kinh tế thị trường “xô đẩy con người hướng vào các giá trị trước mắt hơn các giá trị lâu dài, giá trị tương lai” là hoàn toàn đúng; 37,98% ý kiến cho rằng, khẳng định đó đúng nhiều hơn sai. Có 26,70% ý kiến cho rằng, khẳng định kinh tế thị trường “hướng con người vào việc coi trọng lợi ích cá nhân, lợi ích bộ phận hơn lợi ích tập thể, lợi ích toàn xã hội” là hoàn toàn đúng; 38,87% cho rằng, khẳng định đó đúng nhiều hơn sai. Có 27,29% cho rằng, khẳng định kinh tế thị trường “là một trong những nguyên nhân xuống cấp về các giá trị đạo đức” là hoàn toàn

⁽²⁾ Đảng Cộng sản Việt Nam (2012), *Văn kiện Hội nghị lần thứ IV Ban Chấp hành Trung ương khóa XI*, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội, tr. 22.

⁽³⁾ Đảng Cộng sản Việt Nam (2005), *Văn kiện Đại hội Đảng thời kỳ đổi mới*, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội, tr. 262-263.

đúng; 34,14% ý kiến cho rằng, khẳng định đó đúng nhiều hơn sai⁽⁴⁾.

Thứ hai là vai trò, vị trí, quyền lực của cán bộ, đảng viên. Không ai có thể phủ nhận được vị trí, vai trò hết sức quan trọng của cán bộ, đảng viên trong sự nghiệp cách mạng của Đảng, của dân tộc. Họ là “sợi dây chuyền của bộ máy”, là “cái gốc” của mọi công việc (lời Hồ Chủ tịch), “là nhân tố quyết định sự thành bại của cách mạng, gắn liền với vận mệnh của Đảng, của đất nước và chế độ”⁽⁵⁾. Nhưng, hiện nay vẫn còn một bộ phận không nhỏ cán bộ, đảng viên, trong đó có những đảng viên giữ vị trí lãnh đạo, quản lý, vì lý do này hay lý do khác đã suy thoái về nhân cách đạo đức.

Ở các vụ án kinh tế lớn gần đây, một số cán bộ, đảng viên đã lợi dụng vai trò, vị trí của mình để đạt mục đích cá nhân hay “lợi ích nhóm”. Điều đó đã gây tác hại nghiêm trọng đến nền kinh tế, đến uy tín của Đảng. Điển hình là một số cán bộ của Vinashin và Vinalines có nhiều sai phạm trong sản xuất, kinh doanh gây tổn thất và hậu quả nghiêm trọng cho kinh tế nhà nước.

Mới đây, vụ án bán rừng cao su ở Bình Phước cũng gây không ít bức xúc trong xã hội. Trong số cán bộ, đảng viên liên quan đến vụ án này có cả một số cán bộ nắm giữ vị trí lãnh đạo cao ở tỉnh Bình Phước⁽⁶⁾.

Thứ ba là sự phá hoại của các thế lực thù địch đối với sự nghiệp cách mạng của Đảng, của dân tộc. Các thế lực thù địch chưa bao giờ từ bỏ âm mưu và hoạt

động “diễn biến hòa bình”; ra sức thúc đẩy “tự diễn biến”, “tự chuyển hóa” trong nội bộ Đảng, tăng cường hoạt động chống phá, chia rẽ nội bộ Đảng; phá hoại mối quan hệ gắn bó giữa Đảng với nhân dân; làm mất uy tín của cán bộ, đảng viên; làm giảm niềm tin của nhân dân đối với Đảng, với sự nghiệp đổi mới đất nước.

Trong bối cảnh đó, một bộ phận cán bộ, đảng viên tỏ ra hoang mang, dao động; có biểu hiện xa rời mục tiêu, lý tưởng của chủ nghĩa xã hội; thậm chí đi ngược lại với đường lối, quan điểm của Đảng; làm phương hại đến lợi ích của Đảng, của dân tộc. Khi có sự suy thoái về nhân cách thì khả năng cống hiến, năng lực sáng tạo vì cộng đồng, vì đất nước của bộ phận cán bộ này cũng bị giảm sút một cách nghiêm trọng.

Thứ tư là chủ trương, chính sách. Các chủ trương, chính sách có ý nghĩa đặc biệt quan trọng vì tác động trực tiếp đến nhân cách con người nói chung, nhân cách người cán bộ, đảng viên nói riêng.

⁽⁴⁾ Viện Khoa học xã hội nhân văn Quân sự (2006), *Chuẩn mực đạo đức con người Việt Nam hiện nay*, Nxb Quân đội nhân dân, Hà Nội, tr. 147-148.

⁽⁵⁾ Đảng Cộng sản Việt Nam (1997), *Văn kiện Hội nghị lần thứ III Ban Chấp hành Trung ương khóa VIII*, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội, tr. 66.

⁽⁶⁾ Xem thêm: <http://phapluattp.vn/2013041312156185p0c1085/vu-ban-323-ha-cau-su-o-binh-phuoc-can-bo-phai-moc-hau-bao-tra-gan-25-ti-dong.htm>
Và: <http://www.saigonnews.vn/doi-song/84969-vu-17-can-bo-bi-buoc-tra-lai-25-ti-dong-nguyen-giam-doc-so-tai-chinh-binh-phuoc-keu-oan.ht>

Trong thời gian qua, nhiều chủ trương, chính sách của Đảng và Nhà có tác động tích cực đến mọi mặt của đời sống xã hội nói chung, đến sự *phát triển người* nói riêng, trong đó có sự phát triển nhân cách.

Chủ trương cho phép “đảng viên làm kinh tế tư nhân” (chính thức đưa vào Văn kiện Đại hội Đại biểu toàn quốc lần thứ X và lần thứ XI của Đảng) đã khơi dậy tiềm năng sáng tạo to lớn tiềm ẩn trong không ít cán bộ, đảng viên. Năng lực tổ chức và hoạt động thực tiễn của những đảng viên đó được phát huy; họ không chỉ làm giàu cho bản thân, mà còn tạo công ăn, việc làm, tăng thêm thu nhập cho nhiều người lao động.

Chỉ thị 06-CT/TW (ngày 07-11-2006) của Bộ Chính trị Khóa X về *Tổ chức cuộc vận động “Học tập và làm theo tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh”* và Chỉ thị 03-CT/TW (ngày 14-05-2011) của Bộ Chính trị Khóa XI về *Tiếp tục đẩy mạnh việc học tập và làm theo tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh* trong toàn Đảng, trong toàn hệ thống chính trị và trong toàn xã hội cũng có tác động to lớn trong việc nâng cao đạo đức cách mạng (thành tố cơ bản, quan trọng nhất trong cấu trúc nhân cách) cho cán bộ, đảng viên và nhân dân.

Gần đây, Hội nghị lần thứ IV Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa XI (tháng 01-2012) ra Nghị quyết “Một số vấn đề cấp bách về xây dựng Đảng hiện nay”. Nghị quyết xác định vấn đề trọng tâm, xuyên suốt và cấp bách nhất là

“kiên quyết đấu tranh ngăn chặn, đẩy lùi tình trạng suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống của một bộ phận không nhỏ cán bộ, đảng viên, trước hết là cán bộ lãnh đạo, quản lý các cấp để nâng cao năng lực lãnh đạo, sức chiến đấu của Đảng, củng cố niềm tin của đảng viên và của nhân dân đối với Đảng”⁽⁷⁾. Nghị quyết đã thổi luồng không khí lạc quan, tin tưởng, phấn khởi trong toàn Đảng và trong toàn xã hội.

Thứ năm là công tác giáo dục chính trị, tư tưởng, đạo đức, lối sống. Trong thời gian qua, công tác giáo dục chính trị, tư tưởng, đạo đức, lối sống được Đảng, Nhà nước ta hết sức quan tâm; góp phần quan trọng làm cho Đảng vững mạnh về chính trị, tư tưởng và tổ chức; góp phần to lớn vào việc đấu tranh chống các luận điệu tuyên truyền, xuyên tạc của các thế lực thù địch; góp phần củng cố sự đoàn kết, thống nhất trong Đảng và sự đồng thuận trong xã hội. Công tác giáo dục chính trị, tư tưởng, đạo đức, lối sống đã góp phần làm cho đa số cán bộ, đảng viên và nhân dân phấn khởi, tin tưởng vào Đảng, Nhà nước, vào công cuộc đổi mới và triển vọng phát triển tốt đẹp của đất nước; phát huy lòng yêu nước, tinh thần tự hào dân tộc, tinh thần tương thân, tương ái, tính năng động, sáng tạo của con người Việt.

Tuy nhiên, hiện nay trong lĩnh vực tư

⁽⁷⁾ Đảng cộng sản Việt Nam (2012), *Văn kiện Hội nghị lần thứ IV Ban Chấp hành Trung ương khóa XI*, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội, tr. 26.

tưởng, đạo đức, lối sống có những biểu hiện phức tạp, tiềm ẩn các nguy cơ gây mất ổn định chính trị - xã hội; trong xã hội phát sinh tư tưởng, tâm trạng bức xúc đáng lo ngại. Trong tình hình đó, việc tăng cường công tác giáo dục chính trị, tư tưởng, đạo đức, lối sống càng trở nên cấp thiết hơn bao giờ hết.

Thứ sáu là toàn cầu hóa và hội nhập thế giới. Toàn cầu hóa và hội nhập thế giới (nhất là hội nhập kinh tế) là xu thế lớn hiện nay. Sự lan tỏa ra phạm vi toàn cầu các thành tựu của văn minh nhân loại, trước hết là văn minh kỹ thuật, công nghệ quản lý, đang tạo điều kiện cho nhiều quốc gia phát triển kinh tế - văn hóa - xã hội.

Toàn cầu hóa và hội nhập thế giới có tác động tích cực đến sự biến đổi nhân cách. Quá trình này làm cho con người năng động hơn, tự tin hơn, dám nghĩ, dám làm, dám chịu trách nhiệm. Con người có nhiều điều kiện và cơ hội hơn trong lao động sáng tạo, trong học tập, trong việc tiếp thu những thành tựu về văn hóa - văn minh của nhân loại.

Tuy nhiên, toàn cầu hóa và hội nhập thế giới cũng có tác động tiêu cực đến sự biến đổi nhân cách của một bộ phận dân cư, cán bộ, đảng viên. Về tác động tiêu cực này, Đảng ta khẳng định: “Cơ chế thị trường và hội nhập quốc tế, bên cạnh những tác động tích cực, to lớn, cũng đã bộc lộ mặt trái của nó, ảnh hưởng tiêu cực đến ý thức tư tưởng, đạo đức, lối sống của nhân dân ta”⁽⁸⁾; “Môi trường văn hóa bị xâm hại, lai căng, thiếu lành

mạnh, trái với thuần phong mỹ tục, các tệ nạn xã hội, tội phạm và sự xâm nhập của các sản phẩm và dịch vụ độc hại làm suy đồi đạo đức, nhất là trong thanh niên, thiếu niên, rất đáng lo ngại”⁽⁹⁾.

2. Giải pháp xây dựng nhân cách của cán bộ, đảng viên ở nước ta hiện nay

Để xây dựng nhân cách của cán bộ, đảng viên ở nước ta hiện nay phát triển toàn diện, đáp ứng yêu cầu nhiệm vụ mới, theo chúng tôi cần thực hiện một số giải pháp cơ bản sau đây.

Một là sửa đổi, bổ sung, hoàn thiện cơ chế, chính sách. Cơ chế, chính sách là một trong những nhân tố khách quan tác động trực tiếp đến nhân cách của con người nói chung, nhân cách của cán bộ, đảng viên nói riêng. Cơ chế, chính sách đúng sẽ có tác động tích cực đến nhân cách. Ngược lại, cơ chế, chính sách không đúng sẽ tác động tiêu cực đến nhân cách. Sửa đổi, bổ sung, hoàn thiện cơ chế, chính sách là giải pháp hoàn toàn cần thiết, nhất là trong điều kiện cơ chế, chính sách nước ta còn nhiều bất cập, thiếu đồng bộ.

Hai là tăng cường giáo dục chính trị, tư tưởng, đạo đức, lối sống, chuyên môn, nghiệp vụ cho cán bộ, đảng viên. Để công tác giáo dục chính trị, tư tưởng, đạo đức, lối sống đạt kết quả cao, chúng

⁽⁸⁾ Đảng Cộng sản Việt Nam (1998), *Văn kiện Hội nghị lần thứ V Ban Chấp hành Trung ương khóa VIII*, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội, tr. 52.

⁽⁹⁾ Đảng Cộng sản Việt Nam (2011), *Văn kiện Đại hội Đại biểu toàn quốc lần thứ XI*, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội, tr. 169.

ta cần đổi mới công tác giáo dục chính trị, tư tưởng, đạo đức, lối sống cho cán bộ, đảng viên; kiên quyết đấu tranh chống chủ nghĩa cá nhân, cơ hội, thực dụng, đẩy lùi sự suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống; coi việc học tập và làm theo tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh là nhiệm vụ thường xuyên của cán bộ, đảng viên.

Trong điều kiện của cuộc cách mạng khoa học - kỹ thuật hiện đại, của kinh tế tri thức, việc nâng cao trình độ chuyên môn, nghiệp vụ cho cán bộ, đảng viên càng trở nên cấp thiết. Để nâng cao trình độ chuyên môn, nghiệp vụ cho cán bộ, đảng viên, cần xây dựng đồng bộ các chính sách đào tạo nguồn nhân; cần chú trọng nâng cao trình độ của đội ngũ cán bộ lãnh đạo, quản lý, chuyên gia, quản trị doanh nghiệp, lao động lành nghề; cần thực hành dân chủ, tôn trọng và phát huy tự do tư tưởng trong hoạt động nghiên cứu, sáng tạo của trí thức vì sự phát triển của đất nước.

Ba là nâng cao tính tích cực, chủ động, tiên phong, gương mẫu của cán bộ, đảng viên. Thực chất của giải pháp này là thực hiện chức năng “tự giáo dục nhân cách” của cán bộ, đảng viên. Sự hình thành, phát triển và hoàn thiện nhân cách là một quá trình hai mặt mà ở đó, mỗi cá nhân vừa là khách thể chịu sự tác động từ phía xã hội, lại vừa là chủ thể tích cực của mọi sáng tạo.

Dấu hiệu đặc trưng của tự giáo dục nhân cách là tính năng động, sáng tạo, tự giác biến đổi bản thân theo những

chuẩn mực, giá trị nhân cách mà xã hội yêu cầu. Cán bộ, đảng viên phải thực sự là tấm gương sáng cho mọi người noi theo. Chủ tịch Hồ Chí Minh từng nói rằng: “Muốn hướng dẫn nhân dân, mình phải làm mực thước cho người ta bắt chước”; “hồ hào tiết kiệm, mình phải tiết kiệm trước đã”; “muốn làm cách mạng, phải cải cách tính nết mình trước tiên”. Cán bộ, đảng viên phải nêu cao tính tiên phong, gương mẫu trong nhận thức và hoạt động thực tiễn của mình; phải lấy tự phê bình và phê bình làm vũ khí sắc bén nhất để sửa chữa khuyết điểm, phát huy ưu điểm.

Cùng với tự phê bình và phê bình, việc “nêu gương những người tốt, việc tốt; lấy nhân tố tích cực đẩy lùi tiêu cực; đồng thời phê phán, đấu tranh với những biểu hiện sa sút về tư tưởng chính trị, vô trách nhiệm, vụ lợi cá nhân, vi phạm những chuẩn mực đạo đức, lối sống...”⁽¹⁰⁾ cũng là một trong những việc làm quan trọng để cán bộ, đảng viên tự hoàn thiện nhân cách của mình trước yêu cầu ngày càng cao của sự nghiệp đổi mới đất nước.

Thực hiện tốt các giải pháp trên cùng nhiều giải pháp khác có thể giúp cho cán bộ, đảng viên phát triển nhân cách toàn diện, đáp ứng yêu cầu ngày càng cao của công cuộc đổi mới đất nước.

⁽¹⁰⁾ Đảng cộng sản Việt Nam, *Văn kiện Hội nghị lần thứ IV Ban Chấp hành Trung ương khóa XI*, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội, tr. 36.

